

חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור שבידיהם, ואומרים לפנייהם דברי שירות ותושבחות, והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתיים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר – על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים.

עמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים ושני חצוצרות בידיהם. קרא הגבר – תקעו והריעו ותקעו (לסימן לילך למלאות המים לניסוך מהשילוח, וכדי להרבות בשמחה. ראשונים). הגיעו למעלה עשירית – תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לקרקע העזרה (כ"ג הגר"א) – תקעו והריעו ותקעו, היו תוקעים והולכים עד שמגיעים לשער היוצא ממזרח. הגיעו לשער, הפכו פניהם למערב ואמרו: אבותינו שהיו במקום הזה (בבית ראשון) אחזריהם אל ההיכל [פורעים עצמם ומתריזים כלפי מטה. נג:] ופניהם קדמה ומשתחווים קדמה לשמש, ואנו לי-ה עינינו. רבי יהודה אומר: היו שונים ואמרים אנו לי-ה [משתחווים. גמרא נג:] ולי-ה עינינו [מיחלות].

הרמב"ם השמיט אמירת 'אבותינו שהיו במקום הזה...' – כי אמירה זו נהגה רק בבית שני, שהיו אומרים כן על אבותיהם שבבית ראשון, אבל אינה הלכה קבועה לדורות (עפ"י ערוך לנר ועוד).

[לדברי רבי אליעזר בן יעקב, וכן סתמה המשנה לקמן, לא היו תוקעים על מעלה עשירית אלא על גבי המזבח (כדלהלן נד.). וכן הלכה, דסתמא בתרא עדיפא (רמב"ם; לקוטי הלכות). וצ"ע במאירי כאן ולעיל].

אמרו חכמים: מי שלא ראה שמחת בית השואבה – לא ראה שמחה מימיו.

אף על פי שהתחילו להתעסק במילוי המים בקרות הגבר, מתכוונים היו שיאיר היום קודם שייכנסו המים לעזרה, כדי שלא יתקדשו המים קודם היום וייפסלו בלינה (ראשונים).

דף נב

צט. אלו מאמרים הובאו בסוגיא בעניני יצר הרע?

לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכים והללו בוכים; צדיקים בוכים ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכים ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה, ואף הקב"ה תמה עמהם...

אמר רבי אסי: יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיה (= עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה... שבעה שמות יש לו ליצר הרע; הקב"ה קראו רע... משה קראו ערל... דוד קראו טמא... שלמה קראו שונא... ישעיה קראו מכשול... יחזקאל קראו אבן... יואל קראו צפוני...

ואת הצפוני ארחיק מעליכם – זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם. והדחתיו אל ארץ ציה ושממה – למקום שאין בני אדם מצויים להתגרות בהם. את פניו אל הים הקדמני – שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו. וספו אל הים האחרון – שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו. ועלה באשו ותעל צחנתו – שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל. כי הגדיל לעשות – אמר אביי: ובתלמידי חכמים יותר מכולם.

וכן אמר לו אותו סבא (יש אומרים הוא אליהו הנביא) לאביי: כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. יצרו של אדם מתגבר / מתחדש עליו בכל יום ומבקש להמיתו... ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו...

תנא דבי רבי ישמעאל, אם פגע בך מנוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא – נימות, אם ברזל הוא – מתפוצץ...

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: יצר הרע מסיתו לאדם בעולם הזה ומעיד עליו לעולם הבא... אמר רבא: בתחלה קראו הכתוב 'הלך' ולבסוף קראו 'אורח' ולבסוף קראו 'איש'...

אמר רבי יוחנן: אבר קטן יש לו לאדם, מרעיבו – שבע, משביעו – רעב...

אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב: ארבעה מתחרט עליהם הקב"ה שבראם, ואלו הם: גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע...

אמר רבי יוחנן: אלמלא שלש מקראות הללו (המעידים שהעוונות והזכויות בידו, ותוכן הלבבות) נתמוטטו רגליהם של שונאיהם של ישראל...

בכל מקום קיבוץ אנשים ונשים, אפילו לעתיד לבוא ובשעת הספד שאין יצר הרע שולט, צריך שיהיו אנשים לבד ונשים לבד. לכך עשו במקדש 'תיקון גדול' שהקיפו את העזרת נשים גזוזטרא והיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

דף נג

ק. אלו דברי שירות ותשבחות היו אומרים המרקדים בשמחת בית השואבה? כיצד מרקדים בה חכמי ישראל?

תנו רבנן, יש מהם אומרים: אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו – אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהם אומרים: אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו – אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים: אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו.

אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה, אמר כן: אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן. (רש"י מפרש שאומר כן בשמו של הקב"ה. ובירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו. תוס'). הוא היה אומר: אם אתה תבוא אל ביתי אני אבוא אל ביתך, אם אתה לא תבוא אל ביתי אני לא אבוא אל ביתך שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל (הזקן, אבי רבן גמליאל דיבנה. ריעב"ץ). כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו, וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף, ואין כל בריה יכולה לעשות כן. וזו היא 'קידה'. [כיוצא בזה נהג לוי לפני רבי בשמונה סכינים, כדי לשמחו. וכן שמואל לפני שבור מלכא בשמונה כוסות יין. ואביי לפני רבה בשמונה / בארבעה ביצים. לוי הראה קידה לפני רבי – ונצטלע].

אמר רבי יהושע בן חנניה: כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כלומר לא טעמנו טעם שינה אלא מנמנמים היינו זה על כתפי זה. כיצד? שעה ראשונה – תמיד של שחר, משם לתפילה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת המוספין, משם לבית המדרש, משם לאכילה ושתיה, משם לתפלת המנחה, משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה.

מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא הגדולים ואנשי המעשה, ושאר כל העם באים לראות ולשמוע (עפ"י רמב"ם לולב ה, יד. ועריטב"א).

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל – ל שצוה בהן – עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו